

Re-Accredited 'B++' 2.86 CGPA by NAAC

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY

University Campus, Udhna-Magdalla Road, SURAT - 395 007, Gujarat, India.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી

યુનિવર્સિટી કેમ્પસ, ઉદ્દના-મગદલ્લા રોડ, સુરત - ૩૯૫ ૦૦૭, ગુજરાત, ભારત.

Tel : +91 - 261 - 2227141 to 2227146, Toll Free : 1800 2333 011, Digital Helpline No.- 0261 2388888

E-mail : info@vnsgu.ac.in, Website : www.vnsgu.ac.in

-: પરિપત્ર :-

યુનિવર્સિટી સંલગ્ન ગ્રામ અભ્યાસ વિદ્યાશાખા હેઠળની તમામ કોલેજોનાં આચાર્યશ્રીઓ તથા વિભાગીય વડાશ્રીને જણાવવાનું કે, શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬ થી અમલમાં આવનાર BRS Sem.-5 & 6 નો Major, Minor, AEC અને SEC નો પેટાસમિતિ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ અભ્યાસક્રમ સંદર્ભે ગ્રામઅભ્યાસ વિદ્યાશાખા અને ગ્રામઅભ્યાસ વિષયની અભ્યાસ સમિતિની તા.૧૮/૦૩/૨૦૨૫ ની સભાના ઠરાવ ક્રમાંક:૦૨ થી કરેલ ભલામણ સ્વીકારી એકેડેમિક કાઉન્સિલની તા.૦૫/૦૫/૨૦૨૫ ની સભાનાં ઠરાવ ક્રમાંક:૧૧૨ થી મંજૂર કરેલ છે. જેનો અમલ કરવા આથી જાણ કરવામાં આવે છે.

બિડાણ: ઉપર મુજબ

ક્રમાંક:ઓથો./પરિપત્ર/સિલેબસ/૧૨૧૮૧/૨૦૨૫
તા.૦૨-૦૬-૨૦૨૫

W. J. J.
કુલસચિવ

પ્રતિ,

૧) યુનિવર્સિટી સંલગ્ન ગ્રામ અભ્યાસ વિદ્યાશાખા હેઠળની તમામ કોલેજોનાં આચાર્યશ્રી તથા વિભાગીય વડાશ્રી.

.....આપશ્રીની કોલેજ/વિભાગના સંબંધિત શિક્ષકોને જાણ કરી અમલ કરવા સારું.

૨) ડીનશ્રી, ગ્રામ અભ્યાસ વિદ્યાશાખા.

૩) પરીક્ષા નિયામકશ્રી, પરીક્ષા વિભાગ, વીર નર્મદ દ. ગુ. યુનિવર્સિટી, સુરત.

.....તરફ જાણ તેમજ અમલ સારું.

[Subject code for Theory-2509000305010001]

[Subject code for practical-2509000305010002]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Four Year Honours (NCF-NEP)

Program Name : B.R.S

Semester:5

Course Type : Major : 111

Course Code : MJ-111

Credit :3 (The.)+1 (pra.)=4

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : ક્ષેત્રવિદ્ય (Agronomy)

Course Title : પ્રાકૃતિક ખેતી (Natural Farming)

હેતુઓ:-

- 1.વિદ્યાર્થીઓ પરંપરાગત ખેતીનું મહત્વ સમજે.
- 2.પ્રાકૃતિક ખેતીની મહત્વતા અને ઉપયોગો સમજે.
3. પ્રાકૃતિક ખેતી વિશેની સમજ કેળવે.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

35 ગુણ

એકમ - 1. વૈદિક કાળમાં કૃષિ

- વૈદિક કાળમાં કૃષિ અને તેનું મહત્વ, કૃષિ-ઋષિ પરંપરાની ખેતી.
- ચાણક્ય કાળની કૃષિ

એકમ - 2. પ્રાકૃતિક ખેતી

- પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા, મહત્વ
- પ્રાકૃતિક ખેતીમાં દેશી ગાય અને સૂક્ષ્મ જીવાણુનું મહત્વ.

એકમ - 3. પ્રાકૃતિક ખેતી બનાવટો

- 1.જીવામૃત
2. ધન જીવામૃત
3. બીજામૃત
4. આચ્છાદન
5. વાપ્સા

એકમ - 4. પ્રાકૃતિક ખેતીમાં પાક સંરક્ષણ

1. દસપર્ણી અર્ક
2. નિમાસ્ર
3. બ્રહ્માસ્ર
4. અગ્નિ અસ્ર

❖ પ્રત્યક્ષ કાર્યો.

15 ગુણ

1. પ્રાકૃતિક ખેતી કરતાં ખેડૂતોની મુલાકાત લેવી.
2. જીવામૃત બનાવવું.
3. નિમાસ્ર બનાવવું.
4. બ્રહ્માસ્ર બનાવવું.
5. અગ્નિ અસ્ર બનાવવું.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. પ્રાકૃતિક કૃષિ - આચાર્ય દેવવ્રત પ્રકાશક - નિયામક સમિતિની કચેરી, આત્મા પ્રોજેક્ટ કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ ગુજરાત રાજ્ય.
2. પોષક ખેતી અને સજીવ પાક ઉત્પાદન - શ્રી કુમુદચંદ્ર ઠાકર અને રાજેન્દ્ર ઠાકર - ગ્રામ સેવા કેન્દ્ર , વાવોલ, ગાંધીનગર.
3. સજીવ ખેતી - કપિલ શાહ - જતન, ગોત્રી - વડોદરા
4. કૃષિ માર્ગદર્શિકા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
5. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
6. જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થાપન - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
7. જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થા - બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
8. નિંદણ અને નિંદણ નિયંત્રણ વ્યવસ્થાપન - વિશેષાંક - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
9. Principal of weed science – V.S. Rao, Publisher – Science Publishers, Inc. Santa Clara California, U.S.A.
10. Agri. Science - Dr. M.H. Mehta – Arihant
11. History of Agriculture in the indian Subcontinent – Wekipedia

[Subject code for Theory-2509000305010003]

[Subject code for practical-2509000305010004]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Four Year Honours (NCF-NEP)

Program Name : B.R.S

Course Type :Major-111

Credit :3 (The.)+1 (pra.)=4

Semester:5

Course Code : MJ-111

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : પશુપાલન (Animal Husbandry)

Course Title : ગાય અને ગૌચર (Cow and Grazing)

હેતુઓ :

1. વેદ અને પુરાણોમાં ગાયોનું શું મહત્વ હતું તે સમજે.
2. લોક સંસ્કૃતિ અને લોક જીવનમાં ગાયની ભૂમિકા વિશે સમજે.
3. ગાય અને તેના મહત્વ વિશે જાણે અને સમજે.
4. ગૌચર સુધારણા વિશે સમજે.
5. હાલની ગૌચર વિકાસ યોજનાથી જાગૃત થાય.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

35 ગુણ

એકમ - 1 ગાય સાંસ્કૃતિક અસ્મિતાનું પ્રતિક : વેદ અને પુરાણોમાં ગાયોનું મહત્વ, ગાયનું ધાર્મિક સ્થાન, ગુજરાતની લોકસંસ્કૃતિ અને લોકજીવનમાં ગાય.

એકમ - 2 ગૌચરની વ્યાખ્યા, ખ્યાલ વગેરે.

એકમ - 3 પશુપાલનમાં ગૌચરનું મહત્વ.

એકમ - 4 ગૌચર સુધારણા અભિયાન.

એકમ - 5 ગૌચર અને ગૌચર વિકાસ યોજના.

પ્રત્યક્ષ કાર્ય :

15 ગુણ

1 ગૌચરની મુલાકાત લઈ ગૌચરની સ્થિતિનું અવલોકન કરે

2 ગૌચરમાં થતાં જુદાં-જુદાં ઘાસચારાની ઓળખ મેળવે.

3 ગૌચરસુધારણાના કાર્યક્રમ હેઠળ તૈયાર થયેલ ઉદાહરણ રૂપ ગૌચરોની મુલાકાત લેવી.

(ધર્મજ, મઊ, વઢવાણ, ધ્રાંગધ્રા, માંડલિકપુર વગેરે..)

સંદર્ભ ગ્રંથો :

- 1 સંસ્કૃતિનો પ્રાણ ગોપાલન- લેખક - પ્રાણજીવન કાલરિયા - સર્વોદય ઓફસેટ એન્ડ ગ્રાફિક્સ - મોરબી
- 2 સાંસ્કૃતિક અસ્મિતાનું પ્રતિક ગાય - પંકજ - હિન્દ સ્વરાજ મંડળ - રાજકોટ સંપાદક - રાજીવ વોરા
3. ગાય જ્ઞાન અને વિજ્ઞાન- શાંતીકુમાર જ. ભટ્ટ - ધન શ્યામ ગોપાલન ટ્રસ્ટ, મુંબઈ-૩
4. વ્યવહારુ ગોપાલન- શ્રી કે. સી શુક્લ, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
5. ગૌચર- ગૌધન માધુકરી- ડો.વલ્લભભાઈ કથીરિયા, ગૌચર વિકાસ બોર્ડ ગુજરાત.
6. ગૌ રક્ષા અને ગોપાલન - શ્રી યુનીભાઈ વૈધ - યજ્ઞ પ્રકાશન, વડોદરા
7. ગૌચર સુધારણા - માહિતી ખાતુ, અમદાવાદ
6. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ

[Subject code for Theory-2509000305010005]

[Subject code for practical-2509000305010006]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES
Four Year Honours (NCF-NEP)

Program Name : B.R.S
Course Type : Major-111
Credit:3 (The.)+1 (pra.) = 4

Semester:5
Course Code: MJ-111
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : બાગાયત અને વનવિદ્યા (Horticulture And Forestry)

Course Title : બાગાયતી પાકોમાં પ્રાકૃતિક ખેતી (Organic Farming in Horticultural crops)

હેતુઓ :

1. વૈદિકકાળમાં ફળપાકોમાં પ્રાકૃતિક ખેતીનું સ્થાન અને મહત્વ જાણે.
2. ફળપાકોમાં પ્રાકૃતિક ખેતી દ્વારા રોગ-મુક્ત, ઝેર-મુક્ત ફળો તૈયાર કરી શકે તેવી જાણકારી મેળવે.
3. જમીન અને પર્યાવરણને પ્રદૂષણથી કેમ બચાવી શકાય ? તે અંગેની જાણકારી પ્રાપ્ત કરે.
4. પ્રાકૃતિક ખેતી દ્વારા પૌષ્ટિક ફળો તૈયાર કરવાની પદ્ધતિઓ શીખે.

અભ્યાસક્રમ :

35 ગુણ

એકમ - 1 વૈદિક કાળમાં ફળ પાકોમાં પ્રાકૃતિક ખેતીનું સ્થાન

1. ફળપાકોમાં પ્રાકૃતિક ખેતીનું મહત્વ.
2. હાલના પ્રવર્તમાન સમયમાં પ્રાકૃતિક ખેતીની માંગ અને ભવિષ્યનીતકો.

એકમ-2 પરંપરાગત પ્રાકૃતિક ખેતીમાં દેશી ગાય અને સૂક્ષ્મજીવાણુંનું મહત્વ

1. ગો કૃપા અમૃતમ કલ્ચરની પદ્ધતિ અને તેનો ફળઝાડની ખેતીમાં ઉપયોગ.
2. જીવામૃત બનાવવાની રીત અને તેનો ફળઝાડની ખેતીમાં ઉપયોગ.

એકમ - 3 ગુજરાતના અગત્યના ફળપાકોમાં પ્રાકૃતિક ખેતીમાં આપનાવવાના પગથિયાં(પ્રયોગો)

1. આંબો 2. સીતાફળ 3. આમળા 4. કેળા 5. પપૈયા 6. જામફળ 7. દાડમ

એકમ - 4 ફળઝાડની ખેતીમાં પ્રાકૃતિક પાક સંરક્ષણના ઉપાયો.

1. નિમાસ્ર બનાવવાની રીત અને તેનો ઉપયોગ
2. બ્રહ્માસ્ર બનાવવાની રીત અને તેનો ઉપયોગ.
3. અઙ્ગિસ્ર બનાવવાની રીત અને તેનો ઉપયોગ.
4. નીમપેસ્ટ બનાવવાની રીત અને તેનો ઉપયોગ.

એકમ - 5 ફળપાકોની પ્રાકૃતિક ખેતીમાં આચ્છાદન (મલ્ચિંગ) એટલે શું ?
તેના ફાયદા, જુદા જુદા પાકોમાં મલ્ચિંગ દ્વારા ખેતી.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

15 ગુણ

1. પ્રાકૃતિક ખેતી કરતા ખેડૂતોના ફાર્મની મુલાકાત લઈ પ્રાકૃતિક ખેતીના પ્રયોગો શીખે અને જાણકારી મેળવે.
2. પ્રાકૃતિક ખેતીમાં પાક સંરક્ષણમાં વપરાતી પ્રાકૃતિક દવાઓ તૈયાર કરે અને તેના ઉપયોગની જાણકારી મેળવે.
3. ગોકૃપા અમૃતમ કલ્ચર અને જીવામૃત પ્રત્યક્ષ રીતે તૈયાર કરે અને બાગાયતી ખેતીમાં તેના ઉપયોગ વિશે જાણકારી મેળવે.
4. કોલેજ કેમ્પસની બાગાયતી પ્રાકૃતિક ખેતીમાં સૂચવેલ વિવિધ પ્રયોગો પ્રત્યક્ષ રીતે માવજત કરે.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. પ્રાકૃતિક કૃષિ - આચાર્ય દેવવ્રત પ્રકાશક - નિયામક સમિતિની કચેરી, આત્મા પ્રોજેક્ટ કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ ગુજરાત રાજ્ય.
2. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
3. વૃક્ષોની ખેતી - વન સંશોધન વિભાગ - ગાંધીનગર
4. ફળઝાડ વિજ્ઞાન - બાબુભાઈ અવરાણી - યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ
5. Agriculture in India - Wikipedia http://en.m.wikipedia.org/wiki/Agriculture_India

[Subject code for Theory-2509000305010007]

[Subject code for practical-2509000305010008]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S
Course Type : Major-111
Credit:3 (The.)+1 (pra.)=4

Semester:5
Course Code :MJ-111
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : ગ્રામ વિસ્તરણ (RURAL EXTENSION)

Course Title : ગ્રામ વિસ્તરણમાં સહકાર (Co-operation in Rural Extension)

હેતુઓ :

1. ગ્રામ વિસ્તરણની પાયાની બાબતો વિદ્યાર્થી સમજે.
2. વિદ્યાર્થી ગ્રામ વિસ્તરણની સહકારી પ્રવૃત્તિઓ વિશે જાણે અને તેની બાબતો ગ્રામજનો સુધી કેવી રીતે પહોંચાડવું તે બાબત સમજે.
3. ગ્રામજનોની જરૂરિયાત સમજતા શીખે.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

35 ગુણ

એકમ - 1. ભારતમાં સહકારની ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ

- 1.1 વૈદિકકાળ દરમિયાન ગ્રામ વ્યવસ્થા
- 1.2 વૈદિકકાળ દરમિયાન સહકારી પ્રવૃત્તિઓ
- 1.3 મૌર્યકાળ દરમિયાન સહકારી પ્રવૃત્તિઓ
- 1.4 ગુપ્તકાળ દરમિયાન સહકારી પ્રવૃત્તિઓ

એકમ - 2. સહકાર

- 2.1 સહકાર એટલે શું ? સહકારની લાક્ષણિકતાઓ અને સહકારનું વહિવટી માળખું.
- 2.2 ભારતમાં અને ગુજરાતમાં સહકારી પ્રવૃત્તિઓનો ઇતિહાસ
- 2.3 સહકારના કાર્યો અને મુશ્કેલીઓ

એકમ - 3. વિસ્તરણ કાર્યમાં સહકારી પ્રવૃત્તિઓની ઉપયોગીતા

- 3.1 સહકારી મંડળીના પ્રકારો
- 3.2 સહકારી મંડળીઓની રચના

એકમ - 4. સહકારી પ્રવૃત્તિનું માળખું

- 4.1 ત્રિ-સ્તરીય માળખું

4.2 જુદા જુદા સ્તરની સંસ્થાઓની કામગીરી

4.3 જિલ્લા કક્ષાનું માળખું

4.4 રાજ્ય કક્ષાનું માળખું

એકમ - 5 સહકાર વિભાગની પહેલો

પ્રત્યક્ષ કાર્ય:

15 ગુણ

1. વિસ્તરણ કાર્યમાં સહકારી પ્રવૃત્તિઓની સમસ્યાઓ સર્વેક્ષણ દ્વારા જાણે અને તેનો અહેવાલ બનાવે.
2. ગામમાં ચર્ચા પદ્ધતિ દ્વારા પ્રશ્નોના ઉકેલ મેળવે.
3. ગામ સહકારી પ્રવૃત્તિની કામગીરીની માહિતી પ્રાપ્ત કરે.
4. સ્થાનિક સહકારી મંડળીની મુલાકાત લેવી.
5. ગ્રામ પંચાયતની મુલાકાત લઈ તેની કામગીરિનો અભ્યાસ કરવો.

સંદર્ભ ગ્રંથો:

1. વિસ્તરણ શિક્ષણ - લેખક : બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
2. કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ - લેખક:- ઈશ્વરભાઈ પટેલ અને અન્ય. યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ.
3. લોક સહયોગથી વિકાસ ભણી - લેખક - અનિલ શાહ નવભારત સાહિત્ય મંદિર - અમદાવાદ
4. ગ્રામ સ્વ વિકાસ - રોલેન્ડબન્ય - અનુવાદ -બાબુભાઈ અવરાણી અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.
5. ગ્રામીણ વિકાસ - ડો. પારૂલ જોષી - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
6. ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ - એ.જે.શાહ અને જે.કે. દવે. અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.
7. ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસનાં સામાજિક પાસાં - એ. જે.શાહ અને જે.કે. દવે - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.
8. સહકારના સિદ્ધાંતો અને વ્યવહાર - ગુજરાત રાજ્ય સહકારી સંઘ, અમદાવાદ
9. ગુજરાતનો સહકારી મંડળી કાયદો - મનજીભાઈ પટેલ, ભાવનગર, સહલોક-પ્રકાશન
1666 એ પંચલોક સરદાર નગર શિવ વંદના સામે ભાવનગર
10. ગુજરાતના સહકારી મંડળીઓના નિયમો - મનજીભાઈ પટેલ, ભાવનગર
11. ભારતમાં પંચાયતી રાજ - પ્રા. ભી.સી. શાહ - યુનિવર્સિટી, ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ
12. Extension and Communication For Development O.P. Dahma & O.P. Bhatnagar
Oxford & IBH Publishing Co-Pvt Ltd- New Delhi
Agricultural Futonimpact and Assessment A.K.Singh Agrobios (India) - Jodhpur
13. Extension Education and Rural Development
Santha Govind, and G. Tamilselvi Agrobios (India) - Jodhpur.

[Subject code for Theory-2509000305010009]

[Subject code for practical-2509000305010010]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Four Year Honours (NCF-NEP)

Program Name : B.R.S
Course Type: Major-111
Credit:3 (The.)+1 (pra.)=4

Semester: 5
Course Code: MJ-111
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : Rural Development and Management
Course Title : ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપનમાં પંચાયતીરાજ

હેતુઓ :

1. વિદ્યાર્થી ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપનનો આધાર જેના પર ટકેલો છે એવા પંચાયતીરાજ માળખાથી પરિચિત થાય.
2. પંચાયતી રાજની ગ્રામ વિકાસ માટે ભૂમિકાને સમજે.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

35 ગુણ

એકમ - 1 ગ્રામ વિકાસ સંદર્ભે પંચાયતીરાજની ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ
વૈદિકકાળ, બૌદ્ધકાળ, મૌર્ય કે ગુપ્તકાળમાં પંચાયતીરાજ.

એકમ - 2 ગ્રામ વિકાસમાં સ્થાનિક સ્વરાજનો ઇતિહાસ

પંચાયતોનું મહત્વ, બળવંતરાય મહેતા સમિતિ(1957), રસીક લાલ પરીખ સમિતિ(1960),
અશોક મહેતા સમિતિ (1977).

એકમ - 3 ત્રિ-સ્તરીય પંચાયતીરાજ દ્વારા ગ્રામ વિકાસ

જીલ્લા પંચાયત, તાલુકા પંચાયત અને ગ્રામ પંચાયતનો પરિચય, વહીવટી માળખું અને
કાર્યો.

એકમ - 4 ગ્રામ વિકાસનો આધારસ્થંભ

73 મો બંધારણીય સુધારો, ગ્રામ સભા એટલે શું ? ગ્રામ સભાનું મહત્વ, ગ્રામ સભાની
બંધારણીય જોગવાઈઓ.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

15 ગુણ

1. જીલ્લા પંચાયત, તાલુકા પંચાયત અને ગ્રામ પંચાયતની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત કરી તેનો પરિચય, વહીવટી માળખું અને કાર્યો વિષે માહિતી મેળવવી.
2. ગામમાં યોજાયેલ ગ્રામ સભામાં ભાગ લઈ ગ્રામ સભા વિષે સમજ મેળવવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. 73-મો બંધારણીય સુધારા – શ્રી રમેશ મ. શાહ - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- અમદાવાદ.
2. ભારતમાં પંચાયતી રાજ – પ્રા.બી.સી. શાહ – યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ
3. ગ્રામ્ય વિકાસ માટે વિસ્તરણ શિક્ષણ - લેખક અવની વી. ઠાકર – પ્રવિણ પ્રકાશન
મો.919737224104 Email-info@booksvilla.ac.in
4. ગ્રામ સભા અને પંચાયત સભા - બિપીનચંદ્ર વૈષ્ણવ.
5. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ વિસ્તરણ - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ.
6. ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ.
7. પંચાયતી રાજ - સંપાદક – અજય પટેલ અને સંજય પાઘડાળ.
8. વિસ્તરણ શિક્ષણ ભાગ – 1 ઇશ્વરભાઈ પટેલ - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- અમદાવાદ.

[Subject code for Theory-2509000305020001]

[Subject code for Practical-2509000305020002]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Course Type: Major-112

Credit:3 (The.)+1 (pra.) = 4

Semester: 5

Course Code: MJ-112

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course - ક્ષેત્રવિદ્યા (Agronomy)

Course Title : આધુનિક ખેતી (Modern Agriculture –II)

હેતુઓ:

1. સુધારેલી ક્ષેત્ર વિદ્યાકીય ટેકનોલોજીની જાણકારી મેળવે.
2. ખેતીના વર્તમાન પ્રવાહોથી જાણકાર રહેશે.
3. વર્તમાન ખેતી સંબંધિત જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

35 ગુણ

એકમ - 1 ભારતીય પરંપરામાં કૃષિ અને તેનો ઇતિહાસ

પ્રારંભિક ઇતિહાસ , સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિની ખેતી.

એકમ - 2 વર્મી કંપોસ્ટ

- 2.1 પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા, વર્મી કંપોસ્ટની અગત્યતા, વર્મી કંપોસ્ટ બનાવવાની પદ્ધતિ - નાના પાયા પર ઘરગથ્થું વપરાશ માટે, મોટાપાયા પર બનાવવાની પદ્ધતિ
- 2.2 વર્મીવોશ - પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા, બનાવવાની પદ્ધતિ, વર્મી વોશ બનાવવાની પદ્ધતિ, મોટા પાયા પર વપરાશ માટે વર્મીવોશ મેળવવાની પદ્ધતિ.

એકમ - 3 હાઈડ્રોપોનિક્સ

- 3.1 પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા, ઇતિહાસ.
- 3.2 હાઈડ્રોપોનિક્સની પ્રકાર
- 3.3 હાઈડ્રોપોનિક્સનના ફાયદા, કયા પાક લઈ શકાય વગેરે.

એકમ - 4 વૃદ્ધિ અંત: સ્ત્રાવો

- 4.1 પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા, પ્રકાર
- 4.2 વનસ્પતિની જુદી-જુદી દેહ ધાર્મિક ક્રિયામાં વૃદ્ધિ અંત: સ્ત્રાવોનો ઉપયોગ
- 4.3 વૃદ્ધિ અંત: સ્ત્રાવોના છંટકાવ દરમિયાન ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો.

પ્રત્યક્ષ કાર્ય :

15 ગુણ

1. વર્મી કંપોસ્ટ બનાવતાં શીખવું અને વર્મી કંપોસ્ટ કરતા ખેડૂતોની મુલાકાત લેવી.
2. વર્મીવોશ બનાવતાં શીખવું.
3. હાઈડ્રોપોનિક્સની ખેતી કરતા ખેડૂતો કે એકમની મુલાકાત લેવી.
4. વૃદ્ધિ અંત: સ્ત્રાવોનો ઉપયોગ કરતા ખેડૂતોની મુલાકાત લેવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. પ્રાકૃતિક કૃષિ-આચાર્ય દેવવ્રત પ્રકાશક –નિયામક સમિતિની કચેરી, આત્મા પ્રોજેક્ટ કૃષિ, ખેડૂત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ ગુજરાત રાજ્ય
2. કૃષિ માર્ગદર્શિકા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી - આણંદ
3. જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થા - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી -અનાડા પ્રકાશન,અમદાવાદ
4. જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થા – બાબુભાઈ અવરાણી - અનાડા પ્રકાશન – અમદાવાદ
5. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી - આણંદ
6. કૃષિ વિજ્ઞાન - 29 - રોયલ કોમ્પ્લેક્ષ, ભૂતખાના ચોક, ઢેબર રોડ, રાજકોટ-360002
7. કૃષિ જીવન – જી.એન.એફ.સી. વડોદરા
8. Agri. Science – Dr. M.H. Mehta
9. Principal of weed science – V.S. rao, oxford
10. <http://agriculture.vikaspedia.in>

[Subject code for Theory-2509000305020003]

[Subject code for Practical-2509000305020004]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S
Course Type: Major-112
Credit:3 (The.)+1 (pra.)=4

Semester: 5
Course Code: MJ-112
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course - પશુપાલન (Animal Husbandry)

Course Title - ગાય આધારિત પેદાશો (Cow based Products)

હેતુઓ:

1. વિદ્યાર્થી ગાયનું વૈદિક મહત્વ સમજે.
2. ગાયના દૂધ અને દૂધની બનાવટોના વૈદિક જ્ઞાનથી જાગૃત થાય.
3. વૈદિક ઔષધીઓમાં ગાયના દૂધનું મહત્વ સમજે.
4. ગાયનું પ્રાકૃતિક કૃષિમાં મહત્વ સમજે.
5. ગાય આધારિત પેદાશો વિશે જાગૃત થાય.
6. ગાય આધારિત પેદાશોની વેચાણ વ્યવસ્થા વિશે માહિતગાર થાય.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક):

35 ગુણ

એકમ - 1 ગોવેદક(આર્યભીષક): ગાયનું દૂધ, ગાયના દૂધની બનાવટો અને તેની ઔષધિમાં ઉપયોગિતા, ગૌમૂત્ર, ગોબર, ગોરોચન અને પંચગવ્ય.

એકમ - 2 પ્રાકૃતિક કૃષિમાં ગાયની ભૂમિકા:વર્મીકંપોસ્ટ,ગૌ કૃપા અમૃતમ, જીવામૃત, ઘનજીવામૃત.

એકમ - 3 ગોબર અને ગૌમૂત્રની ઉપયોગિતા.

એકમ - 4 ગોબર અને ગૌમૂત્રની પેદાશો: ગૌમૂત્ર અર્ક, અગરબતી, ગોનાઈલ, ફેશપેકવગેરે.

એકમ - 5 ગૌ આધારિત પેદાશોની વેચાણ વ્યવસ્થા.

પ્રત્યક્ષ કાર્ય :

15 ગુણ

1. દૂધ અને દૂધની બનાવટોનું પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન મેળવે.
2. વર્મીકંપોસ્ટ, ગૌ કૃપા અમૃતમ, જીવામૃત, ઘનજીવામૃત બનાવવાનું અને પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન મેળવે.
3. ગોબર અને ગૌમૂત્રની પેદાશો બનાવતી સંસ્થાની મુલાકાત લેવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો:

1. સંસ્કૃતિનો પ્રાણ ગોપાલન- લેખક - પ્રાણજીવન કાલરિયા – સર્વોદય ઓફસેટ એન્ડ ગ્રાફિક્સ - મોરબી

- 2 સાંસ્કૃતિક અસ્મિતાનું પ્રતિક ગાય - પંકજ - હિન્દ સ્વરાજ મંડળ - રાજકોટ સંપાદક - રાજીવ વોરા
3. ગાય જ્ઞાન અને વિજ્ઞાન- શાંતીકુમાર જ. ભટ્ટ - ઘન શ્યામ ગોપાલન ટ્રસ્ટ, મુંબઈ-3
4. વ્યવહારુ ગોપાલન- શ્રી કે. સી શુક્લ, યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
5. ગૌચર- ગૌધન માધુકરી- ડો.વલ્લભભાઈ કથીરિયા, ગૌચર વિકાસ બોર્ડ ગુજરાત.
6. ગૌ રક્ષા અને ગોપાલન - શ્રી યુનીભાઈ વૈધ – યજ્ઞ પ્રકાશન, વડોદરા
7. ગૌચર સુધારણા - માહિતી ખાતુ, અમદાવાદ
8. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
9. સંપૂર્ણ સુખ અને સમૃદ્ધિનો આધાર ગોસંસ્કૃતિ - ગોપાલ સુતરીયા – બંસી ગૌશાળા-અમદાવાદ

[Subject code for Theory-2509000305020005]

[Subject code for Practical-2509000305020006]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S.
Course Type : Major-112
Credit:3 (The.)+1 (pra.) = 4

Semester: 5
Course Code: MJ-112
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : બાગાયત અને વનવિદ્યા (Horticulture And Forestry)

Course Title : નર્સરી વ્યવસ્થાપન અને વનવિદ્યા (Nursery Management and Forestry)

હેતુઓ :

1. આ વિષય દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ નર્સરીને એક ઉદ્યોગ તરીકે સ્વીકારે અને પોતે સ્વરોજગારી પ્રાપ્ત કરી શકે તેવી કુશળતા પ્રાપ્ત કરે.
2. વૈદિક કાળની નર્સરી ઉછેરનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.
3. વિદ્યાર્થીઓ નર્સરી વ્યવસ્થાપન કરવા અને વિકસાવવાની ક્ષમતા કેળવે.
4. ગુજરાતના જંગલ ખાતાની વિવિધ યોજનાઓની જાણકારી પ્રાપ્ત કરે.
5. પર્યાવરણ અને આર્થિક દૃષ્ટિએ જંગલોનું મહત્વ સમજે.

અભ્યાસક્રમ :

35 ગુણ

એકમ - 1 વૈદિક કાળની પ્રચલિત “એગ્રો ફોરેસ્ટ્રી”નું સાંપ્રત સમયમાં મહત્વ.

- 1.1 એગ્રો ફોરેસ્ટ્રીના ફાયદાઓ
- 1.2 એગ્રો ફોરેસ્ટ્રીની જુદી જુદી પદ્ધતિઓ
- 1.3 બાગાયતી પાકોમાં એગ્રો ફોરેસ્ટ્રીની ઉપયોગીતા.

એકમ - 2 નર્સરી વ્યવસ્થાપન આયોજન અને અમલ.

- 2.1 વ્યાખ્યા, મહત્વ, પ્રકારો અને આયોજન
- 2.2 નર્સરી સ્થળની પસંદગી
- 2.3 નર્સરી માટે જરૂરી સાધન- સામગ્રી

એકમ - 3 નર્સરીના અગત્યના કાર્યો.

- 3.1 નર્સરી માટેના પગથિયાં
- 3.2 નર્સરી માટે જમીનની તૈયારી, બીજ રોપણી, ફેર રોપણી
- 3.3 મધર પ્લાન્ટ (માતૃ છોડનું આયોજન - રોપાની માવજત)

એકમ - 4 જંગલ ખાતાની વિવિધ યોજનાઓ અને તેના કાર્યો

- 4.1 સામાજિક વનીકરણ, ગ્રામવન
- 4.2 પટ્ટીપાક વાવેતર, વન મહોત્સવ, કિસાન નર્સરી
- 4.3 બાયોગેસ /સોલાર વિતરણ યોજના

4.4 ફળાઉ વૃક્ષ વાવેતર, બોડા ડુંગર પર વનીકરણ

4.5 સુધારેલ સ્મશાન સગડી

એકમ - 5 ટિસ્યુ કલ્ચર અને પ્લગ ટ્રે નર્સરી

5.1 વ્યાખ્યા અને મહત્વ

5.2 ટિસ્યુ કલ્ચરની વિવિધ પદ્ધતિઓ

5.3 હાઇટેક પ્લગ નર્સરી પ્રોજેક્ટ

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

15 ગુણ

1. ઉત્તમ આદર્શ નર્સરી અને જંગલ ખાતાની નર્સરીની રૂબરૂ મુલાકાત અને માહિતી મેળવવી.
2. જંગલ ખાતાની કચેરીની મુલાકાત કરી તેમની વિવિધ યોજનાઓની પ્રત્યક્ષ જાણકારી મેળવવી.
3. કોલેજ કેમ્પસમાં વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી આદર્શ નર્સરી તૈયાર કરાવવી.
4. હાઇટેક પ્લગ નર્સરીની મુલાકાત લઈ પ્રત્યક્ષ જાણકારી મેળવવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. ફળઝાડ વિજ્ઞાન – બાબુભાઈ અવરાણી – યુનિ. ગ્રંથ.નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ
2. કૃષિ ગો વિદ્યા - કૃષિ યુનિવર્સિટી - આણંદ
3. વૃક્ષોની ખેતી - વન સંશોધન વિભાગ – ગાંધીનગર
4. ફળ ફૂલ - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી – આણંદ
5. Agriculture in India – Wikipedia http://en .m.Wikipedia.org/wiki/Agriculture_India

[Subject code for Theory-2509000305020007]

[Subject code for Practical-2509000305020008]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester: 5

Course Type: Major-112

Course Code: MJ-112

Credit:3 (The.)+1 (pra.)=4

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : ગ્રામ વિસ્તરણ (Rural Extension)

Course Title :- ગ્રામ વિસ્તરણમાં વહીવટની ભૂમિકા
(Role of Administration in Rural Extension)

હેતુઓ:-

1. ગ્રામ વિસ્તરણની પાયાની બાબતોથી વિદ્યાર્થી પરિચિત થાય.
2. વિદ્યાર્થી વિસ્તરણ શિક્ષણમાં વહીવટ પ્રવૃત્તિઓ વિશે જાણે.
3. વિદ્યાર્થી વહીવટી નિયમનકારી સંસ્થાઓની માહિતી મેળવી તેની જરૂરિયાત સમજે.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક):

35 ગુણ

એકમ - 1 પ્રાચીન સમયની વહીવટી વ્યવસ્થાઓ

- 1.1 વૈદિક અને ઉત્તરવૈદિક યુગની વહીવટી વ્યવસ્થાઓ
- 1.2 સિંધુખીણ સભ્યતાની વહીવટી વ્યવસ્થાઓ
- 1.3 મૌર્ય યુગની વહીવટી વ્યવસ્થાઓ
- 1.4 ગુપ્ત યુગની વહીવટી વ્યવસ્થાઓ

એકમ - 2 વિસ્તરણ શિક્ષણમાં વહીવટ

- 2.1 વહીવટ એટલે શું?
- 2.2 વહીવટના પ્રકાર અને તેના પરિબલો
- 2.3 વહીવટી તંત્રનું કાર્યક્ષેત્ર

એકમ - 3 વહીવટના સિદ્ધાંતો અને ખાસિયતો

- 3.1 વહીવટના સિદ્ધાંતો
- 3.2 અસરકારક વહીવટ કરનારની ખાસિયતો
- 3.3 અસરકારક વહીવટની ખાસિયતો

એકમ - 4 ભારતમાં વહીવટી નિયમનકારી સંસ્થાઓ

- 4.1 ભારતીય દૂરસંચાર નિયમન પ્રાધિકરણ (TRAI)
- 4.2 ભારતીય વિમા નિયમન અને વિકાસ પ્રાધિકરણ

- 4.3 ભારતીય પ્રતિસ્પર્ધા આયોગ
- 4.4 રાષ્ટ્રીય કંપની કાનૂન અપીલ પંચ
- 4.5 ભારતીય પ્રતિ ભૂતિ અને વિનિમય બોર્ડ
- 4.6 પેન્શન ભંડોળ નિયમનકારી અને વિકાસ સત્તા મંડળ
- 4.7 કેન્દ્રીય વિદ્યુત નિયમન આયોગ
- 4.8 પરમાણુ ઉર્જા નિયમન બોર્ડ
- 4.9 ભારતીય રિઝર્વ બેંક

પ્રત્યક્ષ કાર્ય:

15 ગુણ

1. વિદ્યાર્થી શિક્ષણ વહીવટી તંત્રનો પરિચય મેળવે અને તેની વિસ્તૃત નોંધ તૈયાર કરે.
2. વહીવટી નિયમનકારી સંસ્થાઓની માહિતી પ્રાપ્ત કરવી.
3. ગામમાં વિસ્તરણ શિક્ષણની ચર્ચા પદ્ધતિ દ્વારા પ્રશ્નોના ઉકેલ મેળવે.

સંદર્ભ ગ્રંથો

1. વિસ્તરણ શિક્ષણ - લેખક :-બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
2. કૃષિ વિસ્તરણ શિક્ષણ - લેખક : ઈશ્વરભાઈ પટેલ અને અન્ય. યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
3. લોક સહયોગથી વિકાસ ભણી - લેખક - અનિલ શાહ - નવભારત સાહિત્ય મંદિર - અમદાવાદ
4. ગ્રામ સ્વ વિકાસ - રોલેન્ડ બન્ય - અનુવાદ - બાબુભાઈ અવરાણી અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.
5. ગ્રામીણ વિકાસ - ડૉ. પારૂલ જોષી, અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
6. ભારતની સામાજિક સંસ્થાઓ - એ.જે.શાહ અને જે.કે. દવે.- અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.
7. ભારતમાં ગ્રામીણ વિકાસનાં સામાજિક પાસાં - એ. જે.શાહ અને જે.કે. દવે અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ.
8. Extension and Communication For Development O.P. Dahma & O.P. Bhatnagar Oxford & IBH Publishing Co-Pvt Ltd- New Delhi
9. Agricultural Futonimpact and Assessment - A.K.Singh Agrobios (India) – Jodhpur
10. Extension Education and Rural Development - Santha Govind, and G. Tamilselvi Agrobios (India) – Jodhpur.

[Subject code for Theory-2509000305020009]

[Subject code for Practical-2509000305020010]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S
Course Type: Major-112
Credit : 3 (The.)+1 (pra.)=4

Semester: 5
Course Code: MJ-112
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન (Rural Development and Management)

Course Title : ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપનમાં પંચાયતીરાજ
(Panchayati Raj in Rural Development and Management)

હેતુઓ :

1. વિદ્યાર્થી ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપનના સંદર્ભે ગ્રામ વિકાસની વિવિધ યોજનાઓથી પરિચિત થાય.
2. ગ્રામ વિકાસ માટે સરકારની ઐતિહાસિક કે વર્તમાન તમામ યોજનાઓનો બહુમુલ્ય ફાળો રહેલો છે તે વિશે જાણે.

અભ્યાસક્રમ :

35 ગુણ

એકમ - 1 પ્રાચીનકાળમાં ગ્રામ વિકાસના પ્રયત્નો, ભારતમાં આઝાદી પહેલાના કાર્યક્રમો - શ્રી નિકેતન યોજના, માર્થેડમ યોજના, ગુરગાંવ યોજના, ભારત સેવક સમાજ, ઇટાવા યોજના, ભૂદાન કાર્યક્રમ.

એકમ - 2 ગાંધીજીના રચનાત્મક કાર્યક્રમો દ્વારા ગ્રામ વિકાસ.

એકમ - 3 વર્તમાન ગ્રામ વિકાસની યોજનાઓ દ્વારા ગ્રામ વિકાસ - કુટુંબ અને બાળ કલ્યાણની યોજનાઓ, યુવક કલ્યાણની યોજનાઓ, વરિષ્ઠ નાગરિક કલ્યાણની યોજનાઓ, સ્ત્રી કલ્યાણની યોજનાઓ, અનુસૂચિત જાતિ અને જન જાતિની યોજનાઓ.

એકમ - 4 ગ્રામ વિકાસમાં કૃષિ અને પશુપાલનના વિકાસ માટેની વિવિધ યોજનાઓ અને કાર્યક્રમો.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

15 ગુણ

1. ગ્રામ વિકાસની વિવિધ યોજનાઓની ગ્રામીણ કક્ષાએ પરિસ્થિતિના અભ્યાસ માટે ગ્રામ સંપર્ક કરવો.
2. વિવિધ સરકારી યોજનાઓના લાભાર્થી સાથે મુલાકાત.

સંદર્ભગ્રંથો :

1. સરકારી યોજનાઓ - પ્રો.ડી.આર.પટેલ, અતુલ પ્રકાશન
2. રચનાત્મક કાર્યક્રમ તેનું રહસ્ય અને સ્થાન - મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી, નવજીવન પ્રકાશન મંદિર
3. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ વિસ્તરણ - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
4. ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ

[Subject code for Theory-2509000305030001]

[Subject code for Practical-2509000305030002]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester: 5

Course Type: Major-113

Course Code: MJ-113

Credit:3 (The.)+1 (pra.) = 4

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course - ક્ષેત્રવિદ્યા (Agronomy)

Course Title : કૃષિ બજાર (Agriculture Marketing)

હેતુઓ :

- 1, વિદ્યાર્થીઓ હાલની કૃષિ બજારની પરિસ્થિતિઓથી પરિચિત થાય.
2. જુદા-જુદા પ્રકારના બજારોથી પરિચિત થાય.

અભ્યાસક્રમ :

એકમ-1 :

કૃષિ બજાર અટેલે શું ? પ્રસ્તાવના, અર્થ, આંતરરાષ્ટ્રીય માર્કેટ, ખેતી બજારની અગત્યતા અને હાલની સ્થિતિ.

એકમ-2 :

કૃષિ બજાર સુધારણા, ખેત પેદાશના બજારના અગત્યના પશ્ચો, કૃષિ પેદાશોના વેચાણના ઉપયોગ, ભારતમાં ખેત-પેદાશના ખરીદ-વેચાણમાં રહેલી મર્યાદાઓ

એકમ-3 :

બજારનું વર્ગીકરણ (classification of market)

- 3.1. સ્થાન આધારિત વર્ગીકરણ
- 3.2. જથ્થા આધારિત વર્ગીકરણ
- 3.3. હરીફાઈ આધારિત વર્ગીકરણ

એકમ-4 :

- 4.1 ખેતી વાડી ઉત્પન્ન બજાર સમિતિ (APMC), અર્થ, હેતુ અને કાર્ય, હાટ બજાર.
- 4.2 MSP અર્થ, હેતુ અને કાર્ય
- 4.3 નાફેડ (NAFED) અર્થ ,હેતુ અને કાર્ય

પ્રત્યક્ષ કાર્યો

1. સહકારી મંડળીઓમાં થતી પ્રવૃત્તિની માહિતીની મેળવે.
2. ખેતી વાડી ઉત્પન્ન બજાર સમિતિ (APMC) ની મુકાલાત લેવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો

- 1, કૃષિ બજાર વ્યવસ્થાપન - એકેડેમીક પબ્લીકેશન અમદાવાદ- ડૉ . દિનેશ ચૌધરી, ડૉ રાજીવ પટેલ
- 2.કૃષિ ગોવિદ્યા - આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
3. AGRICULTURAL MARKETING IN INDIA – ACHARYA S .S.,NL AGARWAL

[Subject code for Theory-2509000305030003]

[Subject code for Practical-2509000305030004]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Four Year Honours (NCF-NEP)

Program Name : B.R.S

Semester:5

Course Type : Major : 113
MJ-113

Course Code :

Credit :3 (The.)+1 (pra.)=4

Marks: The.-35 + Pra.-15

Total = 50

Major Course : પશુપાલન (Animal Husbandry)

Course Title : પશુઓમાં કૃત્રિમ બીજદાન (Artificial Insemination in Animals)

હેતુઓ :

1. કૃત્રિમ બીજદાનના ફાયદા વિશે સમજ મેળવે અને સમજાવે.
2. વીર્ય એકત્રીકરણ, પરીક્ષણ, તનુકરણ, સંગ્રહ અને ઉપયોગ વિશે અભ્યાસ કરે.

સૈદ્ધાંતિક :

1. કૃત્રિમ બીજદાનનો ઇતિહાસ અને કૃત્રિમ બીજદાનના ફાયદા-ગેરફાયદા.
2. વીર્ય એકત્રીકરણ અને તેની રીતો.
3. વીર્યની ગુણવત્તા અને પરીક્ષણની રીતો
4. વીર્યનું તનુકરણ અને સંગ્રહ.
5. કૃત્રિમ બીજદાનની રીતો અને કૃત્રિમ બીજદાન કરતી વખતે રાખવાની કાળજી.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો:-

1. સુક્ષ્મદર્શક યંત્ર નીચે શુક્રાણુનું અવલોકન કરવું.
2. કૃત્રિમ યોનિની રચના વિશે જાણકારી મેળવવી.
3. સાંઠ અને પાડાના વીર્ય એકત્રીકરણની પ્રક્રિયાનું અવલોકન અને વીર્ય એકત્રીકરણ કેન્દ્ર પર વીર્યનું ફીલ્ડીંગ, સીલ્ડીંગ, અને થીજાવવાની પ્રક્રિયાનું અવલોકન.
4. એ.આઈ.ગન તૈયાર કરવાની પ્રક્રિયા નું નીરીક્ષણ.
5. ગાય અને ભેંસ ને એ. આઈ. ગન દ્વારા કૃત્રિમ બીજદાન કરવાની પ્રક્રિયા નું નીરીક્ષણ.

સંદર્ભગ્રંથો:-

1. પશુ માદા રોગ અને પ્રસુતિ વિજ્ઞાન ભાગ-૧,૨,૩. -શ્રીનિવાસ કોડાગલી અને બી.કે. ભાવસાર.
યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- 2 પશુ સંવર્ધન - આર.કે.શુક્લ. યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- 3 પશુ વ્યવસ્થા- અરુણભાઈ ડી.દવે અને લક્ષ્મણભાઈ પટેલ. યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ.
- 4 “ગોદર્શન” માસિક _પશુપાલન નિયામકશ્રી, ગુજરાત રાજ્ય ગાંધીનગર.
- 5 A Text book of Animal Husbandry.-G.C.Benerjee.—Oxford & IBH Publication Co-pvt ltd.
New Delhi.
- 6 A Hand Book of Animal Husbandry.-ICAR New Delhi.
- 7 Animal Genetics and Breeding :-BAIF.
- 8 The Artificial Insemination of Farm Animals:- E.J.Pery.

[Subject code for Theory-2509000305030005]

[Subject code for Practical-2509000305030006]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S.

Semester: 5

Course Type : Major-113

Course Code: MJ-113

Credit:3 (The.)+1 (pra.) = 4

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : બાગાયત અને વનવિદ્યા (Horticulture And Forestry)

Course Title : શાકભાજી વિજ્ઞાન (Vegetable Science)

હેતુઓ :

- 1, વિદ્યાર્થીઓ શાકભાજીની ખેતીનું મહત્વ જાણે અને તેની ખેતી પદ્ધતિનું વ્યવહારુ જ્ઞાન મેળવે.
- 2, વિદ્યાર્થીઓ શાકભાજી ખેતીના વધુ ઉત્પાદન માટેની વિવિધ તકનીકો વિશે જાણે
- 3, વિદ્યાર્થીઓ સ્વતંત્ર રીતે શાકભાજીની ખેતી કરી સ્વરોજગારી પ્રાપ્ત કરે.
- 4, માનવ જીવનના આહારમાં શાકભાજીનું પોષણ મૂલ્ય સમજે.

અભ્યાસક્રમ

એકમ -1 શાકભાજીની વ્યાખ્યા, માનવ પોષણ અને રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રમાં તેનું મહત્વ અને ભાવિ અવકાશ

1.1 ઉત્પાદન 1.2 માંગ 1.3 પોષક મૂલ્ય 1.4 આર્થિક દ્રષ્ટિએ

એકમ-2 1. શાકભાજીનું વર્ગીકરણ (મોસમની દ્રષ્ટિએ અને ઉપયોગના આધારે)

2. કિચન ગાર્ડન અને તેના પ્રકારો

એકમ-3 ગુજરાતમાં થતી મુખ્ય શાકભાજીની ખેતી પદ્ધતિઓ.

1. રીંગણ 2. ભીંડા 3. મરચા 4. ટામેટા

એકમ-4 વેલાવાળા શાકભાજીની ખેતીપદ્ધતિ

1, દુધી 2. કારેલા 3. પરવળ 4. કંકોડા

એકમ-5 વિવિધ પાંદડા વાળા શાકભાજી ની ખેતી પદ્ધતિઓ

1, મેથી 2. પાલક 3. લીલા ધાણા 4, તાદલજો

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

- 1, શાકભાજી ની ખેતી કરતા પ્રગતિશીલ ખેડૂતોની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ તે અંગેની જાણકારી મેળવે.
2. શાકભાજીના ધરૂં ઉછેરની રીત જાણે અને પ્રત્યક્ષ રીતે ધરૂં ઉછેર કરે.
3. શાકભાજી માર્કેટની મુલાકાત લઈ તેના ભાવોની જાણકારી મેળવે.
4. શાકભાજી પાકોમાં લાગતા રોગ- જીવાતનું નિદાન કરી તેના નિયંત્રણની પદ્ધતિ જાણે.

સંદર્ભ ગ્રંથો

1. શાકભાજી વિજ્ઞાન - બાબુભાઈ અવરાણી-અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ
2. શાકભાજી પાકોની ખેતી - કૃષિ યુનિવર્સિટી જુનાગઢ
3. કૃષિ ગોવિદ્યા - કૃષિ યુનિવર્સિટી આણંદ

[Subject code for Theory-2509000305030007]

[Subject code for Practical-2509000305030008]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester: 5

Course Type: Major-113

Course Code: MJ-113

Credit:3 (The.)+1 (pra.)=4

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : ગ્રામ વિસ્તરણ (Rural Extension)

Course Title :- ગ્રામ વિસ્તરણની મહત્વની સંસ્થાઓ
(Important Institutions in Rural Extension)

હેતુઓ :

1. વિદ્યાર્થીઓ પ્રાચીન ભારતની સંસ્થાઓ વિશે જાણે અને સમજે .
2. વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામીણ વિસ્તરણ શિક્ષણમાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવતી સંસ્થાઓથી વાકેફ થાય.
3. વિદ્યાર્થીઓ NGO અને Volunteer જેવી સંસ્થાઓના કાર્યોથી વાકેફ થાય.
4. વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામીણ વિસ્તરણની બેંકો અને ગ્રામીણ અર્થતંત્રની પ્રવૃત્તિઓથી વાકેફ થાય.

અભ્યાસક્રમ :

એકમ -1 પ્રાચીન ભારતની સંસ્થાઓ

1. વૈદિક યુગની લોકમત વ્યક્ત કરતી પ્રજાકીય સંસ્થાઓ 'સમિતિ' અને 'સભા'
2. ઋગવેદકાલીન રાજકીય સંસ્થાઓ

એકમ -2

1. સ્વ સહાય જૂથો
2. વ્યાખ્યા, જરૂરિયાત, હેતુઓ, રચના, સ્વ સહાય જુથના લાભો
3. ગ્રામીણ અર્થવ્યવસ્થામાં સ્વ સહાય જૂથોનો ફાળો
4. ગ્રામીણ વિકાસમાં સ્વ સહાય જૂથોની ભૂમિકા

એકમ -3 :

1. બિનસરકારી સંસ્થાઓ અને સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ
2. બિનસરકારી સંસ્થાઓ અને સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ વચ્ચેનો તફાવત
3. બિનસરકારી સંસ્થાઓ ની ભૂમિકા

4. સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ ની ભૂમિકા
5. બિનસરકારી સંસ્થાઓ ની મુશ્કેલીઓ અને તેના ઉકેલો

એકમ - 4

1. ગ્રામીણ બેંકો
2. પ્રાદેશિક ગ્રામિણ બેંકો
3. પ્રાદેશિક ગ્રામિણ બેંકોની મુખ્ય વિશેષતાઓ
4. પ્રાદેશિક ગ્રામિણ બેંકોના કાર્યો
5. ડિસ્ટ્રિક્ટ સેન્ટ્રલ કો-ઓપરેટીવ બેંક
6. શહેરી સહકારી બેંકો (અર્બન કો-ઓપરેટીવ બેંક)
7. પ્રાથમિક કૃષિ અને ગ્રામિણ વિકાસ બેંકો
8. નાબાઈ

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

1. વિદ્યાર્થીઓને સ્વસહાય જૂથોની મુલાકાત કરાવી સ્વસહાય જૂથો દ્વારા ચાલતી કામગીરી વિશે જાણે અને નોંધ કરે.
2. વિદ્યાર્થીઓએ NGO અને Vo ની મુલાકાત લેવી.
3. ગામના વ્યક્તિઓને સ્વૈચ્છિક સમસ્યાઓજે NGO દ્વારા મળતા લાભો જાણવા.

સંદર્ભગ્રંથ :

1. વિસ્તરણ શિક્ષણ ભાગ- 1 અને 2 શ્રી બાબુભાઈ અવરાલી, અંડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
2. પ્રાચીન ભારતમાં રાજકીય સિદ્ધાંતો અને સંસ્થાઓ પ્રા.આર.સી. શાહ , પ્રા. મુકેશભાઈ પટેલ અને અન્ય, પોપ્યુલર પ્રકાશન, સુરત.
3. Extension education and Rural Development Santha. Govind, G Tamilselvi , J Meenambigai Agrobio `s, Jodhpur

[Subject code for Theory-2509000305030009]

[Subject code for Practical-2509000305030010]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT

Syllabus effective from Academic Year-2025-26

BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester: 5

Course Type: Major-113

Course Code: MJ-113

Credit : 3 (The.)+1 (pra.)=4

Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન (Rural Development and Management)

Course Title : ગ્રામ વિકાસમાં સમૂહ પ્રત્યાયન

(Mass Communication in Rural Development)

હેતુઓ:

1. વિદ્યાર્થીઓ પ્રાચીન પ્રત્યાયનના સાધનોથી વાકેફ થાય.
2. વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામ વિકાસમાં સમૂહ પ્રત્યાયનનું મહત્વ સમજે.
3. ગ્રામ વિકાસમાં ઉપયોગી વિવિધ સમૂહ પ્રત્યાયનના સાધનો વિશે માહિતગાર થાય.

એકમ -1

પ્રાચીન ભારતની પ્રત્યાયનની પુરાતાત્વિક સાધન સામગ્રી

1. અભિલેખો	2. સ્મારક અને ભવનો
3. સ્તૂપ અને ગુફાઓ	4. સિક્કાઓ
5. મૂર્તિઓ	6. ચિત્રકલા
7. તાડપત્રો	8. ભોજપત્રો

એકમ -2

ગ્રામ વિકાસ માટે સમૂહ પ્રત્યાયન

1. સમૂહ પ્રત્યાયનનો ખ્યાલ
2. ગ્રામ વિકાસમાં સમૂહ પ્રત્યાયનની ભૂમિકા

એકમ -3

વિવિધ સમૂહ પ્રત્યાયનના માધ્યમોની ગ્રામ વિકાસમાં ભૂમિકા

1. રેડિયો
2. ટેલિવિઝન
3. સમાચાર પત્ર
4. ગ્રામીણ પત્રકારત્વ

એકમ - 4

વિવિધ સમૂહ પ્રત્યાયનના માધ્યમોની ગ્રામ વિકાસમાં ભૂમિકા

1. પરંપરાગત માધ્યમોનું મહત્વ
2. ગ્રામ વિકાસમાં ઉપયોગી વિવિધ પરંપરાગત માધ્યમો – કઠપૂતળી, ડ્રામા, લોક નાટ્યો(તમાશા), નૌટંકી, શેરી નાટક, મેળાઓ અને તહેવારો, સ્ટોરી ટેલિંગ

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

1. વિદ્યાર્થીઓને સમૂહ પ્રત્યાયનના સાધનો જણાવી અહેવાલ લેખન કરાવવું.
2. હાલના સમયમાં સમૂહ પ્રત્યાયનની હકારાત્મક તેમજ નકારાત્મક બાબતો વિશે અભ્યાસ કરવો તેમજ અહેવાલ લેખન કરવું.

સંદર્ભગ્રંથો :

1. પ્રાચીન ભારતનો ઇતિહાસ, સંજય પાઠશાળા અને અન્ય, યુવા ઉપનિષદ પ્રકાશન, સુરત.
2. ભારતમાં ગ્રામવિકાસ અને નિયોજન (હિન્દી), રેખા શર્મા, રાવત પ્રકાશન, અમદાવાદ.
3. Extension education and Rural development, Santha Govind, G Tamilselvi, J meenambigai, Agrobios, Jodhpur.

[Subject code-2509000305040001]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S
Course Type - MINOR-104
Credit : 4

Semester:5
Course Code –ME-104
Marks: The.- 50

Minor Course : Minor - 104 કૃષિ રસાયણ (Agricultural Chemistry)

હેતુઓ :

1. રસાયણ શાસ્ત્રનું મહત્વ વિશે જાણકારી મેળવે.
2. પ્રયોગ શાળાની પ્રાથમિક જાણકારી મેળવે.
3. એસિડ કોલેજ અનુમાપણ માટે પ્રયોગની જાણકારી મેળવે.
4. વિદ્યાર્થી ખેત-ઉત્પાદન વધારવામાં જમીન, પિયતનું પાણી, રાસાયણિક ખાતર, સેન્દ્રિય ખાતર વગેરેમાં રાસાયણિક પાસાઓનું પૃથક્કરણ અને મહત્વ સમજે.

અભ્યાસક્રમ:

50 ગુણ

એકમ - 1 રસાયણ શાસ્ત્રનું મહત્વ, રસાયણ શાસ્ત્રની શાખાઓ, રસાયણ શાસ્ત્રનો ઇતિહાસ, રસાયણ શાસ્ત્રના ઉપયોગો

એકમ - 2 પદાર્થ એસિડ-બેઈઝ, ક્ષાર, સૂચક, એસિડ બેઈઝ અનુમાપન, પી. એચ આંકનું માપન અને પી. એચ આંકનું ખેત ઉત્પાદન સંદર્ભમાં મહત્વ.

એકમ - 3 જમીન પૃથક્કરણમાં હેલ્થ કાર્ડની ઉપયોગિતા અને મહત્વ, જમીન પૃથક્કરણ માટે જમીનનો નમૂનો લેવાની રીત, ખેતીમાં પિયત પાણીનું પૃથક્કરણ માટે પાણીનો નમૂનો લેવાની રીત.

એકમ - 4 રસાયણનો ઉપયોગ, ચિરોડી, ચૂનો, એસિડ સોઈલ બનવાના કારણો, સમસ્યા અને તેની છોડ પર અસરો અને નવસાધ્ય, ખારી જમીન, આલકલાઈન સોઈલના કારણો, સમસ્યા અને તેની છોડ પર અસરો અને નવસાધ્ય.

એકમ - 5 દૂધ રસાયણ, દૂધનું રાસાયણિક પૃથક્કરણ અને મહત્વ, દૂધનો નમૂનો લેવાની રીત, દૂધમાંથી ચરબીનું પ્રમાણ શોધવું, દૂધ, માખણ તથા ઘીની ભેજસેળ જાણવાની રીત.

સંદર્ભ ગ્રંથ :

1. કૃષિ રસાયણ શાસ્ત્ર - ડો.એચ.જી.પંડયા – યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
2. પ્રાયોગિક રસાયણ – ડો.બી.એમ.દેસાઈ - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
3. ઉચ્ચતર જમીન વ્યવસ્થા અને પાક સંરક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ

4. સામાન્ય કૃષિ વિજ્ઞાન - ડો.છોટુભાઈ જે. પટેલ - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
5. ભારતમાં કૃષિ શિક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી, નિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
6. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી - આણંદ

[Subject code-2509000305050001]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester:5

Course Type - Minor -105

Course Code - ME-105

Credit : 4

Marks : The. - 50

Minor Course : Minor - 104 વૈજ્ઞાનિક પાક ઉત્પાદન તકનીકો
(Scientific Crop Production Techniques)

હેતુઓ :

1. વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય કૃષિ ક્ષેત્રના પાકો વિશેની જાણકારી પ્રાપ્ત કરે.
2. આધુનિક સમયની પાકોની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ વિશે જાણકાર થાય.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

50 ગુણ

એકમ - 1 ધાન્ય વર્ગના પાકોની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ

1. ઘઉં
2. મકાઈ
3. જુવાર
4. ડાંગર

એકમ - 2 કઠોળ વર્ગના પાકોની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ

1. ચણા
2. મગ
3. તુવેર
4. વટાણા
5. ચોળા

એકમ - 3 રોકડીયા વર્ગના પાકોની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ.

1. કપાસ
2. શેરડી
3. એરંડા

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

1. વૈજ્ઞાનિક ખેતી કરતાં ખેડૂતોની મુલાકાત લેવી.
2. પાક કૌતુકાલયની મુલાકાત લેવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો

1. પાક ઉત્પાદન વિજ્ઞાન - બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
2. ખેતી વિજ્ઞાન પરિચય - ભાગ - 2 - અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
3. કૃષિ જીવન - જી. એસ. એફ. સી. વડોદરા
4. કૃષિ ગોવિદ્યા - આણંદ કૃષિ યુનિવર્સિટી-આણંદ

[Subject code-2509000305060001]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester : 5

Course Type : Skill enhancement course -105

Course Code : SEC-105

Credit:2

Marks: The. - 25

Skill enhancement Course : મશરૂમની ખેતી (Mushroom Cultivation)

Course Objectives :

1. Enable the students to identify edible and poisonous mushrooms.
2. Provide hands on training for the preparation of bed for mushroom cultivation and spawn production.
3. Give the students exposure to the experiences of experts and functioning mushroom farms.
4. Help the students to learn a means of self-employment and income generation.

Course outcome:

By successfully completing the course, students will be able to:

1. Identify edible types of mushroom.
2. Gain the knowledge of cultivation of different types of edible mushrooms and spawn production.
3. Manage the diseases and pests of mushrooms.
4. Learn a means of self-employment and income generation.

Curriculum

Unit-1: Introduction to mushrooms

Historical stories of Mushroom, Scope of mushroom cultivation -Characteristics of Edible and Poisonous Mushrooms, Button mushroom (*Agaricusbisporus*), Milky Mushroom (*Calocybeindica*), Oyster Mushroom (*Pleurotussajorcaju*) and Paddy Straw Mushroom (*Volvariellavolvcea*). Nutritional and medicinal values of mushrooms.

Unit-2. Mushroom cultivation

Structure and construction of mushroom house. Sterilization of substrates. Spawn production - culture media preparation- production of pure culture, mother spawn, and multiplication of spawn. Composting technology, mushroom bed preparation. Spawning, spawn running, harvesting. Cultivation of oyster and paddy straw mushroom. Problems in cultivation-diseases, pests and nematodes, weed, molds and their management strategies.

Unit-3: Training Workshop/Practical

Practical for preparation of mushroom unit (low cost and commercial), Its Sterilization and sanitation process, instruments and substrates, Preparation of mother culture, media preparation, inoculation, Incubation and spawn production, Cultivation of oyster mushroom using paddy straw/agricultural wastes.

Unit-4: Exposure Visits/Field Visits

Exposure Visits/Field Visits in GO, leading NGOs, Progressive Mushroom Cultivators and CSR projects for experience

[Subject code for Theory-2509000306010001]

[Subject code for Practical-2509000306010002]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S.
Course Type - Major-114
Credit:3 (The.)+1 (pra.)=4

Semester : 6
Course Code : MJ-114
Marks: The.-35 + Pra.-15 Total = 50

Major Course : પાક સંરક્ષણ અને જંતુનાશક વ્યવસ્થાપન
(Plant Protection and Pesticide Management)

હેતુઓ :

1. વિવિધ પાકોની જીવાત અને રોગોની ઓળખ કરે.
2. જંતુનાશક દવાઓનો ઉપયોગીતાને સમજે.
3. નુકશાન કરતાં રોગોને ઓળખે તેમજ નિયંત્રણ વિશે માર્ગદર્શન કેળવે.

અભ્યાસક્રમ (સૈદ્ધાંતિક) :

35 ગુણ

એકમ - 1 પ્રાચીન ભારતીય કૃષિ પરંપરામાં પાક સંરક્ષણ અને તેનું મહત્વ.

એકમ - 2 પાક સંરક્ષણ : વ્યાખ્યા, મહત્વ, વનસ્પતિ રોગ વિજ્ઞાન પરિચય, ફૂગ, બેક્ટેરિયા અને વાયરસ, વનસ્પતિ રોગના લક્ષણો, વનસ્પતિ રોગનો ફેલાવો અને રોગ અટકાવવાના સિદ્ધાંતો.

એકમ - 3 સંકલિત જીવાત નિયંત્રણ (IPM) :

પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા, મહત્વ, સંકલિત જીવાત નિયંત્રણ પદ્ધતિઓ - કેશાકર્ષણ પદ્ધતિ, યાંત્રિક પદ્ધતિ, ભૌતિક પદ્ધતિ, કાનૂની નિયંત્રણ, જૈવિક અને રાસાયણિક નિયંત્રણ.

એકમ - 3 ખેતી પાકના રોગો, તેના લક્ષણો અને તેનું નિયંત્રણ

1. જુવાર - સ્મટ, એન્થ્રેકનોઝ
2. ઘઉં - રસ્ટ, લૂઝ સ્મટ
3. ડાંગર - બ્લાસ્ટ, બેક્ટેરિયલ બ્લાઇટ
4. મગફળી - ટીક્કા, કોલાર રોટ
5. કપાસ - એન્થ્રાકનોઝ લીફ સ્પોટ, વીલ્ટ
6. તલ - ફાઇલોડી, ફાઇટોફ્લોરા બ્લાઇટ
7. તમાકુ - ડેમ્પિંગ ઓફ, લીફ કલ્ડ
8. તુવેર - વીલ્ટ, સ્ટેરિલિટી મોઝાઈક
9. શેરડી - રેડ રોટ, ચાબુકીયઓ

એકમ - 4 જંતુનાશક દવા

- 4.1 જંતુનાશક દવાની ગણતરી
- 4.2 જંતુનાશક દવાઓનો વ્યાપારિક નામો
- 4.3 જંતુનાશક દવાઓનો સંગ્રહ અને કાળજી.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

1. રોગ અને જીવાતના સંદર્ભમાં ખેતરોની મુલાકાત
2. વિવિધ જીવાત અને રોગોની ઓળખ કરવી.
3. જીવાત અને રોગોના નિયંત્રણમાં વપરાતી દવાઓની ઓળખ લેવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. સંપૂર્ણ પાક સંરક્ષણ ભાગ - 1 અને ભાગ - 2 - બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
2. ઉચ્ચતર જમીન વ્યવસ્થાપન અને પાક સંરક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
3. કૃષિ કીટ વિદ્યા - ભાગ-1 અને ભાગ-2- ડો. જી. એ. પટેલ હરિભાઈ પટેલ - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
4. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
5. કૃષિ વિજ્ઞાન - 29 - રોયલ કોમ્પ્લેક્સ, ભૂતખાના ચોક, ઢેબર રોડ, રાજકોટ-360002
6. પાક સંરક્ષણ વિશેષાંક - કૃષિ ગોવિદ્યા પ્રકાશન વિભાગ, ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
5. A Handbook of plant Protection- D.S. Rao - Publisher - S.V. Rangaswamy and Company Bengaluru, Karnataka

[Subject code for Theory-2509000306020001]

[Subject code for Practical-2509000306020002]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester : 6

Course Type : Major-115

Course Code : MJ-115

Credit - 3(The.)+1(pra.) = 4

Marks= The.-35 + Pra.-15 Total=50

Major Course : સેન્દ્રિય અને રાસાયણિક ખાતરો (Manures and Fertilizer)

હેતુઓ :

1. જમીનની સ્થિતિ અનુસાર વિવિધ પાકોમાં વપરાતા વિવિધ ખાતર અને ખાતરોનું જ્ઞાન મેળવે.
2. છોડના પોષક તત્વોની આવશ્યકતા અને છોડને પોષક તત્વોના પરિવહનની પદ્ધતિ અને પોષક તત્વોની ઉપલબ્ધતાને અસર કરતા પરિબળને સમજવું.

અભ્યાસ ક્રમ :

35 ગુણ

એકમ - 1

1.1 પ્રાચીન સમયમાં ભારતની કૃષિ ક્ષેત્રે ગણના.

1.2 ભારતીય કૃષિના પ્રકારો - આત્મ નિર્વાહ ખેતી, સૂકી ખેતી (શુષ્ક ખેતી), આર્દ્ર ખેતી, સ્થળાંતરિત ખેતી (ઝૂમ ખેતી)

1.3 ભારતીય ખેતી પદ્ધતિઓ

1.4 ભારતમાં ખેતીનો પરિપ્રેક્ષ અને અભિગમ - પ્રાચીન ઉત્પત્તિ, મધ્ય યુગ, આધુનિક યુગ

એકમ - 2 સેન્દ્રિય ખાતરો - પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા અને જુદાજુદા સેન્દ્રિય ખાતરો

એકમ - 3 જૈવિક ખાતરો - પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા અને જુદાજુદા જૈવિક ખાતરો

એકમ - 4 રાસાયણિક ખાતરો - પ્રસ્તાવના, વ્યાખ્યા અને જુદાજુદા રાસાયણિક ખાતરો

એકમ - 5 પ્રાકૃતિક ખેતીના ખાતરો.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

15 ગુણ

1. સૂકી ખેતી કરતા ખેડૂતોની મુલાકાત લેવી.

2. જુદાજુદા સેન્દ્રિય ખાતરોની ઓળખ કરાવવી.

3. વર્મી કંપોસ્ટ બનાવવું.

4. કંપોસ્ટ ખાતર બનાવવું.

5. વિવિધ રાસાયણિક ખાતરની ઓળખ કરવી.

6. ખાતરની ગણતરી કરવી.

7. જૈવિક ખાતરો બતાવવા.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. જમીન વ્યવસ્થાપન અને પાક સંરક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
2. જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થા - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી, અનડા પ્રકાશન-અમદાવાદ
3. જમીન વિજ્ઞાન અને વ્યવસ્થા- ડો.હસમુખ સુથાર, લોકભારતી-સણોસરા, જિ.ભાવનગર
4. ઉચ્ચતર જમીન વ્યવસ્થા અને પાક સંરક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી – અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ
5. કૃષિ ગોવિદ્યા ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી - આણંદ
6. કૃષિ વિજ્ઞાન - ડો.કે.પી પટેલ, ડો.ડી.કે. ડોબરિયા, વી.કે.ગોંડલિયા – એગ્રો ઇન્ફો સર્વિસીસ - આણંદ
7. <https://AgricultureVikaspedia>

[Subject code for Theory-2509000306030001]

[Subject code for Practical-2509000306030002]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S
Course Type - Major-116
Credit-3(The.)+1(pra.)=4

Semester : 6
Course Code - MJ-116
Marks= The.-35 + Pra.-15 Total=50

Major Course : કૃષિ પાકોમાં મૂલ્યવર્ધન
(Value Addition in Agricultural Crops)

હેતુઓ :

1. વિદ્યાર્થીઓ જુદા જુદા પાકોના મૂલ્યવર્ધન વિશે સમજે.
2. મૂલ્યવર્ધન પ્રક્રિયાની જાણકારી મેળવી સ્વરોજગારીની તકો ઉભી કરે.
3. મૂલ્યવર્ધનની યાંત્રિકીકરણની સમજ વિકસાવવી.
5. ખેડૂતોની આવક વધારવામાં મૂલ્યવર્ધનની ભૂમિકા વિશે સમજે.

અભ્યાસક્રમ :

35 ગુણ

એકમ - 1 મૂલ્યવર્ધનનો અર્થ, તેનું મહત્વ અને ખેડૂતોની આવક વધારવામાં ભૂમિકા , ગ્રેડિંગ, પ્રોસેસિંગ, પેકેજીંગ, કોલ્ડ સ્ટોરેજ, પ્રમાણપત્ર, બાયો ટેકનોલોજી વગેરે.

એકમ - 2 મૂલ્યવર્ધનને અસર કરતાં પરિબલો : ટેકનોલોજી, ગુણવત્તા, માંગ અને પુરવઠો, ભૌતિક સગવડતા, બજાર, ગ્રાહક, સરકારની નીતિ, ટેક્સ, IT નો ઉપયોગ વગેરે.

એકમ - 3 કૃષિ પાકોનું મૂલ્યવર્ધન:

1. ધાન્ય વર્ગ પાકોનું મૂલ્યવર્ધન : 1. ડાંગર 2. જુવાર 3. ઘઉં
2. કઠોળ વર્ગના પાકોનું મૂલ્યવર્ધન : 1. મગ 2. તુવેર 3. ચોખા
3. તેલીબિયાં પાકોનું મૂલ્યવર્ધન : 1. મગફળી 2. તલ 3. રાઇ
4. રોકડીયા પાકોમાં મૂલ્યવર્ધન : 1. શેરડી 2. કપાસ 3. એરંડા

એકમ - 4 બાગાયતી પાકોનું મૂલ્યવર્ધન

1. ફળ પાકોનું મૂલ્યવર્ધન : 1. કેરી 2. ચીકુ 3. જામફળ 4. કેળા
2. શાકભાજી પાકોનું મૂલ્યવર્ધન : 1. ટામેટા 2. બટાકા 3. ડુંગળી

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

15 ગુણ

1. વિવિધ આધુનિક મૂલ્યવર્ધન માટેના સાધનોની માહિતી મેળવવી.
2. જુદાજુદા પ્રકારના મૂલ્યવર્ધનની જાણકારી પ્રાપ્ત કરવા મૂલ્ય વર્ધન કેન્દ્રની મુલાકાત લેવી.
3. વિવિધ પાકોના મૂલ્યાંકન વિશેનો રિપોર્ટ તૈયાર કરવો.

સંદર્ભ ગ્રંથો :

1. ફળ વિશેષાંક - કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
2. ખેડૂત માર્ગદર્શિકા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી- નવસારી
3. મૂલ્ય વર્ધન - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
4. શાકભાજી વિભાગ - સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
5. કૃષિ ગોવિદ્યા - ગુજરાત કૃષિ યુનિવર્સિટી, આણંદ
6. ખેતીમાં ઉદ્યોગ સાહસિકતા, મૂલ્યવૃદ્ધિ અને ગ્રામીણ ટેકનોલોજીના સથવારે ચાલો સમાજને આત્મ નિર્ભર બનાવીએ.- ઉચ્ચ શિક્ષણ કમિશ્નરશ્રીની કચેરી – ગાંધીનગર

[Subject code-2509000306040001]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name :B.R.S
Course Type :Minor-106
Credit : 4

Semester : 6
Course Code : ME-106
Marks:The.-50

Minor Course : Minor - 106 સંશોધન પદ્ધતિઓ (Research Methods)

હેતુઓ :

1. ગ્રામ અભ્યાસના વિદ્યાર્થીઓ સંશોધનોના અનુભવ મેળવે.
2. ગ્રામ અભ્યાસની વિવિધ પદ્ધતિઓ જાણે, સમજે અને અનુભવે.
3. સંશોધન અહેવાલ લખતા શીખે તેવો મૂળભૂત હેતુ છે.

અભ્યાસક્રમ :

50 ગુણ

એકમ - 1 સંશોધનનો પરિચય

- 1.1 સામાજિક સંશોધનની વ્યાખ્યા, હેતુ અને પરિચય.
- 1.2 ભારતમાં સામાજિક સંશોધનનો ઉપયોગ, મહત્વ તથા વૈજ્ઞાનિક જ્ઞાન.

એકમ - 2 સંશોધનનો અર્થ અને ખ્યાલ

- 2.1 સંશોધનના હેતુઓ, સંશોધનના પ્રકાર, સંશોધન પ્રશ્નની પસંદગી.
- 2.2 સંશોધન પ્રોજેક્ટની દરખાસ્ત તથા સંશોધન ડીઝાઇન તૈયાર કરવી.

એકમ - 3 નમૂના અને માહિતીનું એકત્રીકરણ

- 3.1 માહિતી એકત્રીકરણની પદ્ધતિઓ - પ્રશ્નાવલી પદ્ધતિ, મુલાકાત પદ્ધતિ, સહભાગી નિરીક્ષણ પદ્ધતિ, સહભાગી ગ્રામીણ નિરીક્ષણની ચકાસણીની પદ્ધતિ.
- 3.2 માહિતી - પ્રાથમિક અને ગૌણ માહિતી.
- 3.3 સામાજિક વિજ્ઞાનના સંશોધનમાં નમૂનાની પસંદગી, નમૂનો પસંદ કરવાની વિવિધ પદ્ધતિઓ, યદચ્છ (Random Sampling) નમૂનો, એક સમૂહ કે જૂથ નમૂનો, યોજનાબદ્ધ કે પદ્ધતિસરના નમૂના, નમૂના પદ્ધતિ અને નમૂના વગરની પ્રક્રિયામાં થતી ભૂલો.

એકમ - 4 માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અહેવાલ લેખન.

- Mean - સરાસરી, Medium - મધ્યસ્થ અને Mode - બહુલક, Correlation - સહસંબંધ, Regression - નિયત સ્થિતિ, Hypothesis Testing - ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી.
- અહેવાલ લેખન, અહેવાલ લેખનનો સારાંશ, અહેવાલ લેખનનો જુદા-જુદા તબક્કા, અહેવાલ લેખનની રૂપરેખા, સંદર્ભ લખવા. સંશોધનમાં કમ્પ્યુટરની ઉપયોગિતા.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :

1. સંશોધન પ્રોજેક્ટની દરખાસ્ત બનાવવી.
2. સંશોધન વિષય આધારિત પ્રશ્નાવલી બનાવવી.
3. પ્રશ્નાવલી-ભર્યા બાદ થયેલ અનુભવોની વિસ્તૃત નોંધ તૈયાર કરવી.
4. શોધ નિબંધના સંદર્ભમાં શોધ નિબંધની અનુક્રમણિકા, કોડીંગ (સંજ્ઞા આપવી), ટેબ્યુલેશન (કોઠાકરણ) બનાવવું.

સંદર્ભગ્રંથો :

1. સંશોધન પદ્ધતિ - લેખક - એ.જે. શાહ અને જે. કે. દવે, પ્રકાશન - અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ.
2. સંશોધન પદ્ધતિ પાથેય - લેખક - શ્રી સતીષ પ્રકાશ શુક્લ પ્રકાશન - ક્ષિતિજ પબ્લીકેશન
3. શૈક્ષણિક સંશોધન - લેખક - ડો. દિપિકા ભદ્રેશ - પ્રકાશન - યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.
4. સમાજશાસ્ત્રીય સંશોધન પદ્ધતિઓ અને આંકડાશાસ્ત્રીય વિશ્લેષણ - લેખક - એ.જે. શાહ અને જે. કે. દવે પ્રકાશન - અનડા પ્રકાશન, અમદાવાદ.
5. શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનોમાં સંશોધનનું પદ્ધતિ શાસ્ત્ર - ડી.એ.ઉચાટ -
6. સંશોધનનું પદ્ધતિ શાસ્ત્ર - ડો. આર.એસ. પટેલ - જય પબ્લિકેશન - અમદાવાદ
7. શિક્ષણમાં આંકડા શાસ્ત્ર - ડે.ભગવાનભાઈ પારેખ અને મનુભાઈ ત્રિવેદી - ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-અમદાવાદ
8. Research Methodology - Dr. C. R. Kothari - New Age International Publishers New Delhi.
9. "Social Survey and Research" ISBN-81-7033-750-X, Research. - Ram Ahuja - Ravat Publication
10. Methodology, Methods and Techniques - C.R. Kothari, Wiley Eastern Ltd, New Delhi.
11. "Research in Social Science" - B.C Tandon, Allahabad

[Subject code-2509000306050001]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S
Course Type :Ability Enhancement Course
Credit-2

Semester : 6
Course Code - AEC-105
Marks= The.-25

Objectives:

1. To introduce the students to English Literature.
2. To strengthen the vocabulary and Grammar of students.
3. To strengthen the grammar capacity and languages ability of the students.
4. To generate interest of the students for English Literature.
5. To enhance reading and comprehension skill.

Curriculum:

Unit - 1 English Literatre

- :-
1. One act play:
A Marriage Proposal - Anton Chekhov
 2. Novel:
The Old Man And The Sea- Ernest Heming way

Unit.2.Grammar

1. Active-Passive
2. Preposition
3. Conjunction
4. Adjective clause

Unit.3. Comprehension

Paper Style

Q-1

- (A) Read the following MCQ Question and choose the correct Answer. (4-Marks)
(Attempt any four from five)
- (B) Write the Answer in short. (Attempt any two from three) (4-Marks)
- (C) Short Note (Attempt anyone from Two) (3-Marks)

Q-2

- (A) Active-Passive (Change the voice) (4-Marks)
- (B) Do as Directed.(Preposition,Conjunction & Adjective clause) (6-Marks)

- Q-3** Comprehension (Read the passage and answer the question) (4-Marks)

Reference Book :

- 1 Anton Chekhov-A Marriage Proposal Published by Original Black classics.
- 2 Ernest Hemingway- The old Manand The Sea Published by Original Black Classics.
- 3 High School English Grammar- Pub: -Oxford University.

[Subject code-2509000306060001]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
Syllabus effective from Academic Year-2025-26
BACHELOR OF RURAL STUDIES

Program Name : B.R.S

Semester : 6

Course Type : INTERNSHIP

Course Code - Int-101

Credit - 4

Marks= Internal-60 + External-40 Total=100

Course : INTERNSHIP (15 - Days)

:

હેતુઓ :

ઇન્ટર્નશીપ વિદ્યાર્થીઓને કોલેજમાં ભણતી વખતે શીખેલ કૌશલ્યોને અમલમાં મૂકવાની તક પૂરી પાડશે. વધુમાં, વિદ્યાર્થીઓને તે કૌશલ્યો વધારવાની, કામના વાતાવરણનો પરિપ્રેક્ષ્ય મેળવવાની અને માર્ગદર્શક અથવા સુપરવાઈઝરના અનુભવ અને સલાહનો લાભ લેવાની તક પ્રાપ્ત થશે.

❖ ઇન્ટર્નશીપ શા માટે ?

1. ગ્રેજ્યુએશન કરી રહેલા વિદ્યાર્થીઓની કારકિર્દીના વિકલ્પોનું અન્વેષણ કરવા.
2. સિદ્ધાંત અને પ્રેક્ટિસને એકીકૃત કરવા.
3. તેમના અભ્યાસના ક્ષેત્રમાં રુચિઓ અને ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન કરવા.
4. અર્થતંત્રમાં કામ અને તેના કાર્યની પ્રશંસા કરવાનું શીખવશે.
5. કામની સફળતા માટે જરૂરી કામ કરવાની ટેવ અને વલણ કેળવવા.
6. જોબ ઇન્ટરવ્યુ પ્રક્રિયામાં સંચાર, આંતરવ્યક્તિત્વ અને અન્ય જટિલ કુશળતા વિકસાવવા.
7. કામના અનુભવ માટે.
8. કોલેજમાંથી સ્નાતક થયા પછી સીધા પૂર્ણ-સમયની નોકરી તરફ દોરી જતા રોજગાર સંપર્કો મેળવવા.
9. તેમની નોકરીની સોંપણીથી સંબંધિત કામગીરીના ઉદ્દેશ્યો (એમ્પ્લોયર, MCC અનુભવી શિક્ષણ નિરીક્ષક અને વિદ્યાર્થી દ્વારા પરસ્પર સંમતિથી) ઓળખો, લખો અને હાથ ધરો.

❖ વિદ્યાર્થીઓની ઇન્ટર્નશીપ :

બી.આર.એસ. કોલેજોમાં ક્ષેત્રવિદ્યા, પશુપાલન, બાગાયત અને વનવિદ્યા, કૃષિ વિસ્તરણ અને ગ્રામ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન એમ પાંચ વિષય પૈકી વિદ્યાર્થી જે મુખ્ય વિષય ધરાવતો હોય તેને ધ્યાનમાં રાખીને ઇન્ટર્નશીપ ગોઠવવામાં આવશે. એટલે કે તે મુખ્ય વિષયને અનુરૂપ હશે.